

Úloha rozhodčích a jejich povinnosti (kapitola 1 Manuálu rozhodčích 2020, jehož autorem je Komise rozhodčích FIDE)

(Tato kapitola byla sepsána Komisí rozhodčích FIDE. Je pro rozhodčí důležitá, ale netvoří součást Příručky FIDE.)

Rozhodčí jsou spojnicí mezi organizátorem a hráči turnaje.

My, rozhodčí, musíme nejen dohlížet na partie a zajistit, že budou dodržována Pravidla šachu FIDE, ale musíme také zabezpečit nejlepší podmínky pro hráče, kteří by neměli být rušeni a v klidu sehrají své partie. Proto se musíme postarat o hrací místnost, vybavení, hrací prostředí a veškerý hrací prostor.

Navíc si vždy musíme být vědomi možností podvádění.

Obecné povinnosti rozhodčích při soutěži jsou popsány v Pravidlech šachu FIDE (čl. 12) a jsou tyto:

- a) Dohlížet, aby byla dodržována Pravidla šachu FIDE.
- b) Zajistit dodržování pravidel fair play a sledovat předpisy proti podvádění. To znamená, že musíme usilovat o předcházení jakémukoliv podvádění ze strany hráčů.
- c) Jednat v nevyšším zájmu soutěže. Zajistit, aby bylo udržováno dobré hrací prostředí a aby hráči nebyli rušeni. Dohlížet na průběh soutěže.
- d) Sledovat průběh partií, zejména jsou-li hráči v časové tísní, a prosazovat svá rozhodnutí a ukládat hráčům přiměřené tresty.

Aby toto vše mohli rozhodčí učinit, musí mít nezbytnou způsobilost, zdravý úsudek a naprostou objektivitu (Předmluva Pravidel šachu FIDE).

Počet rozhodčích potřebných při soutěži je proměnlivý, závisí na druhu soutěže (jednotlivci, družstva), na hracím systému (uzavřený turnaj, švýcarský systém, vyřazovací systém, zápasy), na počtu účastníků a na významu soutěže.

Obvykle je pro soutěž určen jeden hlavní rozhodčí, jeden jeho zástupce a řada rozhodčích (přibližně jeden na každých 20 až 25 hráčů). Ve zvláštních případech (např. tie-breakové partie s náležitým dohledem) mohou být určeni i pomocní rozhodčí.

Je důležité, aby rozhodčí při soutěži splňovali také následující požadavky:

1. Vystupovat řádným způsobem vůči hráčům, kapitánům a divákům, a chovat se zdvořile a důstojně. Rozhodčí musí usilovat o zvládnutí jakéhokoliv sporu během partií a starat se o dobrou pověst turnaje.
2. Sledovat tolik partií, kolik je možno, během každého kola soutěže. Rozhodčí musí pečovat o partie, za které jsou odpovědní, dohlížet na ně a kontrolovat jejich průběh (zvláště v časové tísní). Je nepřijatelné, aby rozhodčí opouštěli každých 10 až 15 minut hrací místnost kvůli kouření, rozhovorům s přáteli, diváky, funkcionáři nebo jinými osobami, nebo aby ponechávali svůj sektor bez dozoru, protože sledují partie v jiné části hrací místnosti. Je nepřijatelné, aby rozhodčí seděli na svých židlích a četli si noviny nebo knihy (i šachové knihy), či seděli před počítačem a surfovali na internetu apod., a přitom ponechali svěřené partie bez dozoru. Také není přípustné, aby rozhodčí během partií telefonovali v hrací místnosti. Ustanovení Pravidel šachu o mobilních telefonech jsou

závazná nejen pro hráče, kapitány a diváky, ale rovněž pro rozhodčí. Největší problémy během partií určitě vznikají v důsledku nepřítomnosti nebo nedostatečné pozornosti rozhodčích a tedy neznalosti toho, co se skutečně přihodilo v případě incidentu. Jak může chybějící rozhodčí férově rozhodnout ve sporu mezi dvěma hráči, týkajícím se dotknutého kamene (např. soupeři se neshodnou na tom, zda hráč předem řekl „Opravuji“)? Pokud neví, co se skutečně stalo, má rozhodčí padesátiprocentní pravděpodobnost, že učiní správné rozhodnutí a stejnou pravděpodobnost, že rozhodne nesprávně, čímž ztratí svou spolehlivost a důvěru hráčů.

(Rozhodčí jsou zajisté lidské bytosti a všichni děláme chyby, ale musíme se snažit, jak jen to jde, abychom se takovým problémům vyhnuli.)

3. Prokazovat zodpovědnost při výkonu svých povinností.

Správný čas příchodu do hrací místnosti před začátkem kola a respektování pokynů hlavního rozhodčího jsou okolnosti, které napomáhají hladkému průběhu turnaje.

4. Prokazovat týmového ducha a spolupracovat nejlepším možným způsobem s ostatními rozhodčími soutěže. Práce rozhodčího v soutěži je hlavně týmová práce a rozhodčí si musí navzájem pomáhat a zastupovat se, aby se, pokud možno, předešlo jakýmkoliv problémům vznikajícím při hře. Rozhodčí mají pravomoc činit vlastní rozhodnutí v partiích, které sledují, avšak musí požádat o poradu s hlavním rozhodčím v situaci, kdy si nejsou jistí ohledně důležitého rozhodnutí.

5. Studovat předpisy a sledovat nejnovější změny Pravidel šachu FIDE a Předpisů pro soutěže FIDE. Rozhodčí musí znát Pravidla šachu FIDE a pravidla dané soutěže, protože musí rozhodovat hned, jakmile je to potřeba. Hráči nemohou dlouho čekat a partie musí bez zbytečných průtahů pokračovat.

6. Perfektně zacházet s elektronickými hodinami.

Je nepřijatelné, aby rozhodčí nechal hráče dlouho čekat, zatímco se snaží upravit hodiny, které během partie ukazují nesprávný čas.

7. Respektovat pravidla oblékání.

Rozhodčí by při soutěži měli být řádně oblečeni, aby napomáhali zlepšit obraz šachu jako sportu.

Přehled obecných povinností rozhodčího

Následující obecné povinnosti by měli plnit rozhodčí bez ohledu na to, zda se jedná o soutěž jednotlivců či družstev, bez ohledu na význam soutěže nebo počet účastníků:

A) Před začátkem partie

a) Rozhodčí by měl přijít do hrací místnosti alespoň třicet (30) minut před stanoveným začátkem kola. Před začátkem prvního kola turnaje se doporučuje dostavit se alespoň jednu (1) hodinu před začátkem kola. Ve velmi důležitých soutěžích může hlavní rozhodčí požádat o přítomnost rozhodčích dokonce ještě dříve, než je uvedeno výše.

b) Celý hrací prostor (hrací místnost, WC, prostory pro kouření, místnost pro analýzy, bar) a technické podmínky (světlo, větrání, vzduchotechnika, dostatek prostoru pro hráče atd.) musí být pečlivě zkontrolovány před příchodem hráčů a diváků.

- c) Musí být provedena kontrola vybavení (šachovnice, kameny, partiáře, propisky).
- d) Musí být upraveny stoly, židle, zábrany pro vymezení hrací místnosti, jmenovky hráčů a popřípadě vlajky šachových federací, nebo čísla stolů.
- e) Musí být zkontrolováno řádné nastavení hracího tempa, stav baterií a správné umístění šachových hodin.
- f) U soutěži družstev je velmi důležité, aby před začátkem partií sestavy družstev odpovídaly jejich soupiskám a bylo zkontrolováno rozsazení hráčů.

B) Během partií

- a) Zaznamenat nesehrané partie (jestliže hráči nepřišli včas k partiím a museli být zkontumováni) a informovat hlavního rozhodčího.
- b) Pravidelně kontrolovat elektronické hodiny s využitím formuláře pro kontrolu času (každých třicet minut, nebo podle pokynu hlavního rozhodčího), partiáře a počet zapsaných tahů.
- c) Diskrétní kontrola hráčů, všimnout si, pokud opouštějí hrací místnost nezvykle často, včetně kontaktů s ostatními hráči, diváky a dalšími osobami.
- d) Sledovat všechny partie, obzvláště v časové tísní, v případě potřeby s pomocí asistenta.
- e) Pečlivě ověřit reklamace hráčů, společně s hlavním rozhodčím, pokud je třeba, předtím než bude rozhodnuto.
- f) Na konci partie zkontrolovat výsledek zaznamenaný oběma hráči a ověřit, zda byly partiáře oběma hráči podepsány.
- g) Doplnit přehled výsledků zaznamenáním výsledku každé skončené partie.

C) Po skončení kola

- a) Důkladná kontrola výsledků všech partií překontrolováním partiářů a přehledu výsledků nebo zápisů o utkání (v soutěžích družstev) a jejich předání hlavnímu rozhodčímu.
- b) Příprava všech šachovnic a dalšího vybavení (kameny, partiáře, propisky, hodiny) na další kolo.

Hlavní rozhodčí zodpovídá za úplný dohled nad soutěží a za správnou aplikaci Pravidel šachu FIDE a pravidel soutěže. Musí se postarat o všechny technické záležitosti a zajistí nejlepší podmínky pro hráče. Musí také řídit rozhodčí, které má k dispozici, a stanoví jim povinnosti a odpovědnosti.

Zodpovídá za hladký průběh soutěže a může mít odpovědnost za konečné rozhodnutí (které může být předmětem odvolání) v každém sporu během partií.

Musí se snažit urovnat všechny vznikající spory předtím, než budou předány odvolací komisi.

Pouze v případě jeho nepřítomnosti přechází jeho odpovědnost na zástupce hlavního rozhodčího.

Po skončení soutěže hlavní rozhodčí podá organizujícímu orgánu (FIDE, kontinentální federace, národní federace atd.) řádným způsobem svoji zprávu, která obsahuje

- seznam účastníků
- všechna nasazení a výsledky

(Doporučuje se spíše uvést odkaz na seznam účastníků, nasazení a výsledky, než o tomto psát zprávu.)

- konečné pořadí
- seznam rozhodčích včetně jejich zhodnocení
- potvrzení splněných norem a certifikátů
- zprávu o jakémkoliv incidentu, který se přihodil během hry
- jakékoliv odvolání, které bylo podáno, a rozhodnutí o něm
- cokoliv dalšího, co může mít význam pro budoucí organizaci soutěže.

Účinné jednání rozhodčích během partií hraje velmi významnou roli pro úspěch soutěže.